

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
Rotel 060101

DOM
2019-01-14
Stockholm

Mål nr
M 7973-18

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Växjö tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2018-07-25 i mål nr M 317-18, se bilaga A

PARTER

Klagande och motpart

1. CL

2. C-GL

3. VA SYD

Ombud: EB

SAKEN

Utdömande av vite

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

1. Med ändring av mark- och miljödomstolens dom förpliktar Mark- och miljööverdomstolen CL och C-GL att till staten betala vardera 25 000 kr i vite.
 2. Med ändring av mark och miljödomstolens dom förpliktar Mark- och miljööverdomstolen CL och C-GL att solidariskt ersätta VA SYD för rättegångskostnader i mark- och miljödomstolen med 2 800 kr avseende ansökningsavgift jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för mark- och miljö-domstolens dom tills betalning sker.
-

Dok.Id 1462982

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 50 E-post: svea.avd6@dom.se www.svea.se	08-561 675 59	måndag – fredag 09:00–16:30

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

CL och **C-GL** har yrkat att Mark- och miljööver-domstolen ska avslå ansökan om utdömmande av vite.

VA SYD har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska förplikta **CL** och **C-GL** att betala vardera 25 000 kr i vite. **VA SYD** har vidare yrkat ersättning för ansökningsavgift med 2 800 kr.

Parterna har, som de får uppfattas, motsatt sig varandras ändringsyrkanden.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

CL och **C-GL** har anfört i huvudsak följande till stöd för sin talan: Mark- och miljödomstolen berör inte den viktigaste frågan i målet, dvs. vilket datum som ska gälla som start för tidsfristen för vitesutdömandet. Domstolen har utgått från när domen i mål M 327-16 vann laga kraft och inte det datum som ska gälla. Rätt datum är den 23 augusti 2017, när Högsta domstolens beslut i mål Ö 1778-17 om att neka återställande av försutten tid vann laga kraft. Sakfrågan var inte avgjord innan detta datum. De har utfört åtgärden inom sex månader efter den 23 augusti 2017 varför något vite inte ska utdömas.

VA SYD har anfört i huvudsak följande till stöd för sin talan: De skäl som mark- och miljödomstolen har angett för jämkning av vitesbeloppet är inte relevanta eller åtminstone inte tillräckliga för jämkning. **VA**-huvudmännen kommer, om domen står fast, att bistå med ett minimum av service och hjälpsamhet vid kontakter med fastighetsägare för att inte riskera att straffas på det sätt som har skett i målet. Bristande kunskap om lagstiftningen om när en tidsfrist börjar löpa utgör inte skäl för jämkning. Fastighetsägarna har vid flera tillfällen sedan 2012 fått nödvändig information från **VA SYD** för att kunna separera dagvatten- och spillvattenavlopp. Det kartmaterial som fastighetsägarna efterfrågade vid mötet den 30 januari 2017 var alltså ingen förutsättning för att fullgöra de förelagda åtgärderna. En försening av detta

material kan därför rimligen inte utgöra skäl för jämkning. Att åtgärderna nu är utförda saknar betydelse i jämkningshänseende. Eftersom skäl för jämkning inte föreligger ska VA SYD få ersättning för ansökningsavgiften.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Mark- och miljööverdomstolen instämmer i mark- och miljödomstolens bedömning att vitet kan dömas ut. Sammanfattningsvis innebär detta att fristen för att fullgöra skyldigheten att separera spill- och dagvattenavlopp löpte ut sex månader efter att mark- och miljödomstolens dom vann laga kraft, vilket var den 16 mars 2017. Fristen löpte därmed ut den 16 september 2017. CL och C-GL har haft faktisk möjlighet att följa vitesföreläggandet eftersom de har haft tillgång till det material som behövdes för att utföra åtgärden enligt föreläggandet.

Mark- och miljööverdomstolen gör följande bedömning avseende möjligheten att jämka vitesbeloppet. Att CL och C-GL felaktigt har haft uppfattningen att föreläggandefristen inte skulle börja löpa förrän Högsta domstolen hade avgjort frågan om återställande av försutten tid utgör inte ett skäl för jämkning. Att CL och C-GL har vidtagit de förelagda åtgärderna drygt fyra månader efter fristens utgång utgör inte heller ett skäl för jämkning. Avseende det kartmaterial som CL och C-GL efterfrågade på mötet den 30 januari 2017 instämmer Mark- och miljööverdomstolen i underinstansens bedömning att materialet inte krävdes för att vidta aktuella åtgärder, varför det även saknas skäl att jämka vitet på denna grund.

Eftersom det inte finns skäl att jämka aktuellt vitesbelopp ska CL och C-GL förpliktigas att betala vite till staten om 25 000 kr vardera.

I mål om utdömmande av vite ska vardera parten svara för sina rättegångskostnader. Sökanden har dock rätt att få ersättning för ansökningsavgiften om vitet döms ut, se 56 c § lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster och 18 kap. 1 § rättegångsbalken. Eftersom domstolen nu bifaller VA SYD:s yrkanden fullt ut ska CL och

C-GL även förpliktigas att ersätta VA SYD för ansökningsavgiften om 2 800 kr.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B

Överklagande senast 2019-02-11

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Lars Borg, Ingrid Åhman, Malin Wik och Christina Ericson, referent.

Föredragande har varit Lena Lidmark

VÄXJÖ TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2018-07-25
meddelad i
Växjö

Mål nr M 317-18

PARTER

Sökande
VA SYD

Ombud: EB

Motparter

1. CL

2. C-GL

SAKEN

Utdömande av vite

DOMSLUT

1. Mark- och miljödomstolen beslutar att CL och C-GL ska betala vite med vardera 15 000 kronor.
 2. Mark- och miljödomstolen avslår VA SYD:s yrkande om ersättning för ansökningsavgift.
-

Dok.Id 438966

Postadress

Box 81
351 03 Växjö

Besöksadress

Kungsgatan 8

Telefon

0470-560 100

E-post: mmd.vaxjo@dom.se

www.vaxjotingsratt.domstol.se

Telefax

0470-253 46

Expeditionstid

måndag – fredag
08:00–16:00

BAKGRUND

VA SYD ansökte den 12 mars 2015 hos Statens VA-nämnd om att CL och C-GL, ägare till fastigheten A i Lunds kom-mun, skulle förpliktas att vid vite separera dagvatten- och spillvattenavlopp på fastigheten.

Efter att nämndens ärende överlämnats till mark- och miljödomstolen den 1 januari 2016, förpliktade domstolen i dom den 29 november 2016 (mål nr M 327-16) CL och C-GL att vid vite om 25 000 kronor vardera koppla bort dräneringen och dagvattnet på fastigheten A från spillvatten-ledningen och ansluta till dagvattenledning i gatan eller till egen stenkista eller lik-nande senast sex månader efter att domen vunnit laga kraft.

YRKANDEN M.M.

VA SYD har i ansökan yrkat att CL och C-GL ska förpliktas att betala vite med vardera 25 000 kronor. VA SYD har även yrkat ersättning för ansökningsavgift i målet om 2 800 kronor.

VA SYD har anfört bl.a. följande.

Mark- och miljödomstolens dom den 29 november 2016 överklagades. Eftersom det skedde för sent, avvisade dock domstolen överklagandet. Avvisningsbeslutet överklagades, men överklagandet avslogs av Mark- och miljööverdomstolen. Mark- och miljööverdomstolen avslog också ansökan om återställande av försutten tid. Efter överklagande, beslutade Högsta domstolen att inte meddela prövningstillstånd.

Laga kraft tillkommer en dom när överklagande inte längre kan ske genom vanliga rättsmedel. Då ansökan om återställande av försutten tid är ett särskilt rättsmedel, skiljer sig lagakrafttidpunkten för de två delarna av Mark- och miljööverdomstolens beslut. Eftersom Mark- och miljööverdomstolens beslut såvitt gällde avvisningen inte var möjligt att överklaga, har laga kraft i denna del inträtt samma dag som be-

slutet fattades. Mark- och miljödomstolens dom vann således laga kraft den 1 mars 2017. Därmed var sista datum för fullgörande av domen den 2 september 2017.

VA SYD har genomgående under hela ärendet och under mycket lång tid meddelat förbindelsepunkter till fastighetsägarna. Första gången de erhöll förbindelsepunktskarta var åtminstone 2012, varvid samtidigt skickades ett antal brev med anmodan att separera. Fastighetsägarna svarade aldrig på dessa. Under följande år skickades vid ytterligare ett antal tillfällen anslutningspunktskartor till fastighetsägarna, i samband med att VA SYD drev ärendet med separering vidare. Eftersom de inte hörde av sig, vände sig VA SYD till Statens VA-nämnd.

Under 2017 fick fastighetsägarna därtill en förbindelsepunktskarta inmätt enligt RH 2000. Vad som kan utläsas av en karta enligt RH 2000 är placering på 2 cm när. En sådan exakthet är dock inte nödvändig för utförande av den nu aktuella separering-såtgärden och är under alla omständigheter inte något som VA SYD har någon laglig skyldighet att tillhandahålla.

Påståendet att det vid mötet den 30 januari 2017 hittades endast en förbindelsepunkt är felaktigt. Vid mötet diskuterades VA-installationen på fastigheten och hur en separering praktiskt kunde genomföras med olika alternativ. Vid mötet efterfrågade fastighetsägarna, trots att de redan erhållit ett antal kartor tidigare, en ny karta. En sådan (RH 2000-kartan) skickades sedermera till fastighetsägarna. Fastighetsägarna efterfrågade vid mötet också var förbindelsepunkterna var placerade.

Anslutningspunkten för dagvatten (nyanlagd) låg i cykelbanan och pekades ut av representant för VA SYD. Denne eftersökte även den ursprungliga kombinerade anslutningspunkten, som vid separation ska bli anslutningspunkt för spillvatten. Det letades i tomtgränsen utan resultat. Då det var januari månad och VA SYD:s personal närvarade i civila kläder, kunde någon undersökning i häcken inte ske. Dessutom krävdes en metalldetektor, vilken inte var medtagen.

Vad gäller mötet den 30 januari 2017 och vad som visades respektive inte visades där, är oavsett enligt VA SYD utan relevans i nuvarande fall. Fastighetsägarna har vid ett större antal tillfällen sedan åtminstone 2012 erhållit nödvändig information – genom erhållande av förbindelsepunktskartor – från VA SYD för utförande av den åtgärd som nu är i fråga. VA SYD besöker alla fastighetsägare som önskar detta i samband med separeringsärenden, men har inte någon formell skyldighet att på plats fysiskt peka ut anslutningspunkterna.

Av meddelande från fastighetsägarna den 21 september 2017 framgår att åtgärder för separering inte genomförts. Vidare utförde VA SYD den 3 november 2017 en okulär besiktning för att kontrollera om avloppet separerats i enlighet med domen. Anslutning för dagvattenledning hade dock inte tagits i bruk detta datum.

VA SYD åberopar bl.a. fotografier.

CL och **C-GL** har motsatt sig bifall till ansökan samt till yrkandet om ersättning för ansökningsavgift.

De har anfört bl.a. följande.

Mark- och miljööverdomstolen beslutade den 1 mars 2017 (mål nr 342-17) att inte meddela prövningstillstånd och att inte bevilja deras ansökan om återställande av försutten tid. Efter att de överklagat detta avgörande, beslutade Högsta domstolen den 23 augusti 2017 (mål nr Ö 1778-17) att inte meddela prövningstillstånd. Därmed återstod inte någon möjlighet för dem att få mark- och miljödomstolens dom ändrad, varför det är detta datum som utgör starttid för föreläggandefristen om sex månader, vilken således löpt t.o.m. den 23 februari 2018. Först då var sakfrågan, separering eller inte, slutligen avgjord. Allt annat vore fullständigt ologiskt. Man påbörjar inte ett sådant omfattande och dyrt arbete innan man slutligen vet om det ska göras eller ej.

Genom Mark- och miljööverdomstolens uppdelning i en överklagbar del och en ej överklagbar, har en speciell processrättslig situation uppstått, vilken man inte tagit hänsyn till i den ursprungliga domen. Hade Högsta domstolen bifallit deras ansökan om återställande av försutten tid, hade deras tidigare överklagande registrerats som ett nytt mål och behörig instans avgjort frågan om ett nytt prövningstillstånd. Högsta domstolen avslag deras ansökan den 23 augusti 2017 och det är den tidpunkten som ska ligga till grund för sexmånadersfristen.

Deras intention genom hela processen har varit att följa det slutliga avgörandet. Under januari 2017 fick de en första offert. De bjöd också in VA SYD till möte den 30 januari 2017 på deras fastighet. Vid mötet uppdagades att deras karta var felaktig. De hittade endast en förbindelsepunkt. Om den var för dag- eller spillvatten kunde VA SYD inte svara på, utan lovade återkomma med svar och ny karta. Då så inte skedde, efterfrågade de i brev den 18 september 2017 uppgifterna i fråga. De fick inte svar, varför en påminnelse skickades den 25 oktober 2017. Den 3 november 2017 fick de svar och en ny karta.

I deras brev den 18 september 2017 är de tydliga med att separeringen ska ske inom den angivna tiden, men att de och entreprenören väntar på de nya uppgifterna. Trots detta genomför VA SYD kontrollen och påbörjar processen med att ansöka om utdömande av vite.

Enligt en förbindelsepunktskarta av den 11 juni 2013 framgår att det ska finnas två förbindelsepunkter mitt i trottoaren, relativt nära varandra. Av en annan karta framgår att detsamma gäller för grannfastigheten. Så var och är inte fallet. Det finns bara en förbindelsepunkt vid deras fastighet, där kartan visar två. VA SYD kunde inte svara på var den andra förbindelsepunkten fanns eller vad den som fanns i trottoaren avsåg. Därför begärde de en uppdaterad karta. Även deras entreprenör efterfrågade en ny karta i januari 2017. Enbart den karta de erhöll den 26 oktober 2017, är med verkligheten överensstämmande. Kartan erhöles nästan nio månader efter deras möte och nästan två månader efter det datum som VA SYD anser ligga till grund

för deras ansökan om utdömande av vite. Trots denna försumlighet lämnade VA SYD in den nämnda ansökan.

En av frågorna, nog så viktig, var om den brunnen som är synlig i trottoaren avsåg spillvatten eller dagvatten. Detta var och är inte enkelt avgöra, varken för dem eller för deras entreprenör. Det framgår inte av locken vad respektive brunn avser. Inte heller VA SYD:s vid mötet närvarande representanter kunde redogöra härför. Därför begärde de en ny karta som korrekt visar var den andra brunnen är belägen och vilken av dessa som avser dagvatten. VA SYD:s representant, som trots sina civila kläder trängde sig igenom deras häck, kunde varken hitta den andra brunnen eller säga vad den i trottoaren belägna brunnen avsåg. VA SYD skulle, på deras begäran, återkomma med en korrekt ny karta och meddela vad brunnen avsåg. Naturligtvis var en korrekt karta viktig. Den långa tid som löpte innan de erhöll kartan var besvärande, men trots detta genomförde de separeringen i tid.

Den 2 februari 2018 lyftes en grävmaskin in på deras tomt, efter att ett antal träd tagits bort. Den 8 februari ansluts det nya dagvattenssystemet till förbindelsepunkten. Den 15 februari kopplades elen in till de fyra vattenpumparna. Därmed var separeringen slutligen genomförd och klar inom sex månader från Högsta domstolens beslut. Det ska noteras att deras förbindelsepunkt inte hade något rör fram till tomtgränsen, varför VA SYD tvingades att akut gräva upp delar av trottoaren. Om röret hade funnits, hade separeringen varit klar den 7 februari 2018. Hade VA SYD kommunicerat, hade allt kunnat undvikas och tid och pengar sparats.

Vite ska inte utdömas om ändamålet med vitet förlorat sin betydelse. Separeringen är numera genomförd.

CL och C-GL åberopar bl.a. fotografier, kartor och Högsta domstolens beslut i mål nr Ö 1339-17.

DOMSKÄL*Mark- och miljödomstolens prövning*

I mål om utdömande av vite har mark- och miljödomstolen att pröva om det föreläggande som ligger till grund för ansökan har delgetts adressaten, om det har vunnit laga kraft, om det är lagligen grundat och om föreläggandet har överträtts. Om föreläggandet inte har följts, ska domstolen pröva om adressaten haft rättslig och faktisk möjlighet att följa föreläggandet. Domstolen ska vidare pröva om ändamålet med vitet har förlorat sin betydelse samt beakta om det finns särskilda skäl att jämka vitesbeloppet.

Handläggningen av målet

Målet har med stöd av 4 kap. 2 § och 5 kap. 1 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar handlagts enligt bestämmelserna i lagen (1996:242) om domstolsärenden.

Av 14 § ärendelagen framgår att domstolen ska hålla sammanträde, om det begärs av en enskild part. Sammanträde behöver inte hållas om det inte behövs.

CL och C-GL har i ett av sina yttranden i målet anfört ”Om VA Syd fortsätter hävda felaktigheten kring antalet brunnar, får de tre närvarande vid mötet kallas och under ed avge sina versioner om vårt möte den 30 januari 2017.”

Mark- och miljödomstolen konstaterar härvid att det saknas anledning att ifrågasätta CLs och C-GLs uppgifter om vad som förevarit vid det aktuella mötet den 30 januari 2017; även VA SYD synes i sitt bemötande härav i huvudsak vitsorda uppgifterna i fråga. Mark- och miljödomstolen har med anledning härav funnit ett sammanträde i målet obehövligt.

Förutsättningar för utdömande av vite

Den dom som VA SYD:s nu aktuella ansökan om utdömande av vite grundar sig på meddelades av mark- och miljödomstolen den 29 november 2016. Efter att CL och C-GL överklagat domen, avvisade domstolen genom beslut den 22 december 2016 överklagandet så som för sent inkommet.

Avvisningsbeslutet överklagades till Mark- och miljööverdomstolen (MÖD). Den 16 mars 2017 (mål nr M 342-17) beslutade MÖD att inte ge prövningstillstånd i fråga om avvisningsbeslutet, innebärande att mark- och miljödomstolens avvisningsbeslut stod fast. MÖD:s beslut var inte överklagbart och således inte möjligt att angripa med ordinärt rättsmedel. Mark- och miljödomstolens ovan nämnda dom vann därmed laga kraft i samband härmed, dvs. den 16 mars 2017.

MÖD beslutade den 16 mars 2017 visserligen även att avslå CL och C-GL ansökan om återställande av försutten tid. Efter att de överklagat MÖD:s avgörande, beslutade Högsta domstolen den 23 augusti 2017 (mål nr Ö 1778-17) att inte meddela prövningstillstånd. Eftersom återställande av försutten tid är ett s.k. extraordinärt rättsmedel, föranleder överinstansernas prövning av denna fråga inte någon annan bedömning vad gäller vid vilken tidpunkt mark- och miljödomstolens dom vann laga kraft.

Fristen för att efterkomma mark- och miljödomstolens dom har således löpt ut sex månader efter den 16 mars 2017, dvs. den 16 september 2017. I målet är ostridigt att CL och C-GL vid detta tillfälle inte hade fullgjort vad som ankom på dem enligt domen. Frågan är dock om de haft faktisk möjlighet härtill, mot bakgrund av de invändningar CL och Claes-Göran Lind-berg framfört i denna del.

Mark- och miljödomstolen konstaterar härvid att VA SYD vid mötet den 30 januari 2017 inte kunnat peka ut aktuella förbindelsepunkters exakta placering och inte heller vilken som avsåg spill- respektive dagvatten. Den karta som CL

och C-GL efterfrågade vid mötet, synes vidare inte ha tillhandahållits av VA SYD förrän ett antal månader därefter. Samtidigt har det i målet framkommit att CL och C-GL vid ett antal tillfällen sedan 2013 tillhandahållits kartmaterial som visat i vart fall ungefärlig placering av de aktuella förbindelsepunkterna, vilket borde ha varit fullt tillräckligt för att möjliggöra en framgrävning. Mark- och miljödomstolen konstaterar vidare att för det fall förbindelsepunkterna hade grävts fram, hade det dessutom varit uppenbart vilken av förbindelsepunkterna som avsåg spill- respektive dagvatten, eftersom fastigheten inte var påkopplad på den sistnämnda. Mot bakgrund härav måste CL och C-GL – trots vad de anfört bl.a. om bristerna i VA SYD:s agerande – anses ha haft faktisk möjlighet att efterkomma domen.

Mot bakgrund av det nu anförda samt då ändamålet med vitet – trots att de aktuella åtgärderna genomförts i början av februari 2018 – inte kan anses ha förlorat sin betydelse, föreligger enligt mark- och miljödomstolen förutsättningar för att döma ut vite.

Jämkning av vitesbeloppen

Mark- och miljödomstolen har vidare att ta ställning till en eventuell jämkning av vitesbeloppen. Möjligheten härtill ska användas restriktivt och endast om särskilda skäl föreligger.

Mark- och miljödomstolen konstaterar härvid att CL och C-GL felaktigt bibringats uppfattningen att den aktuella föreläggande-fristen inte börjat löpa förrän Högsta domstolen avgjorde frågan om återställande av försutten tid. Även om det kartmaterial som CL och C-GL efterfrågade vid mötet den 30 januari 2017 inte var en förutsättning för att fullgöra de förelagda åtgärderna (jfr ovan), har det vidare dröjt nästan nio månader innan VA SYD försåg dem med materialet i fråga. Härtill kommer att de aktuella åtgärderna numera är fullgjorda, om än cirka fyra och en halv månad för sent. Vid en sammantagen bedömning finner mark- och miljödomstolen särskilda skäl att

sätta ned aktuella vitesbelopp med drygt en tredjedel, dvs. till ett vitesbelopp om 15 000 kr vardera för CL respektive C-GL.

Ersättning för ansökningsavgift

VA SYD har yrkat ersättning för rättegångskostnad med 2 800 kronor, motsvarande den ansökningsavgift som erlagts i målet.

Av 56 c § lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster framgår att i mål om utdömande av vite ska vardera parten svara för sina rättegångskostnader. Bestämmelserna i 18 kap. rättegångsbalken ska dock tillämpas i fråga om kostnad för ansökningsavgift. I 18 kap. 1 § rättegångsbalken anges vidare att part, som tappar målet, ska ersätta motparten hans rättegångskostnad, om inte annat är stadgat. Av 4 § samma kapitel framgår i huvudsak att om parts yrkande bifalles endast till en del, ska vardera parten bära sin kostnad eller jämkad ersättning tilläggas endera.

Mark- och miljödomstolen har i målet kommit fram till att det finns förutsättningar för att döma ut vite. Domstolen har dock funnit skäl att jämka vitesbeloppet med drygt en tredjedel. Eftersom VA SYD således endast delvis fått bifall till sitt yrkande enligt ansökan, saknas enligt mark- och miljödomstolen skäl att förplikta CL och C-GL att utge ersättning för VA SYD:s kostnad för ansökningsavgift. VA SYD:s yrkande härom ska därför avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga (DV426)

Överklagande senast den 15 augusti 2018.

Jesper Blomberg

Catharina Hederström

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Jesper Blomberg, ordförande, och tekniska rådet Catharina Hederström samt de särskilda ledamöterna Kjell Karlsson och Lars Wennerstål.